

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра країнознавства та туризму

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ГЛОБАЛЬНА ПОЛІТИЧНА ГЕОГРАФІЯ**

для студентів

галузь знань
спеціальність
освітній рівень
освітня програма
вид дисципліни
вибірковий блок

10 – Природничі науки
106 – Географія
магістр
Політична географія та геополітика
вибіркова
«Політична географія країн та регіонів світу»

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2022/2023
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	6
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: **Валентин Стафійчук**, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри країнознавства та туризму

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Розробник: Валентин Стафійчук, кандидат географічних наук, доцент, доцент, кафедри країнознавства та туризму

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри країнознавства та туризму

(підпис) Ольга ЛЮБИЦЕВА

Протокол № 19 від «14» 08 2022р.

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

Протокол № 6 від «29» 08 2022р.

Голова науково-методичної комісії Наталія КОРОГОДА

«29» 08 2022р.

ВСТУП

1. Мета дисципліни – ознайомлення студентів з еволюцією міжнародного порядку, ключовими політико-географічними та геополітичними концепціями облаштування світу; забезпечення здобуття глибоких теоретичних та прикладних знань в області політичної географії та геополітики; формування здатності розв'язувати складні задачі і прикладні проблеми та приймати обґрунтовані і відповідальні рішення в сфері політико-географічної експертизи та аналітики

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

- 1. Успішне опанування дисциплін «Теорія політичної географії та геополітики», «Геоглобалістика» та «Геоконфліктологія».*
- 2. Знання теоретичних основ політичної географії, соціально-політичних студій.*
- 3. Володіння навичками аналізу, синтезу, моделювання ситуації, прогнозування, порівняння і методами політико-географічних досліджень.*

3. Анотація навчальної дисципліни: Надається інформація про еволюцію міжнародного порядку у XIX-XX століття. Розкривається суть політико-географічних та геополітичних концепцій сучасності та роль сучасних глобальних проблем у формуванні зовнішньої політики держав світу. Аналізуються зовнішньополітичні та геополітичні стратегії, місце і роль ключових держав сьогодення. Розглядається роль і місце України в глобальному політичному просторі.

4.Завдання дисципліни: ознайомити студентів з еволюцією та сучасною конфігурацією світового порядку, місцем і роллю ключових держав та інтеграційних угруповань і України у сучасному глобальному політичному просторі. У результаті вивчення дисципліни студенти мають отримати вичерпні знання про закони, теорії, концепції і парадигми сучасної політичної географії, історію розвитку географічних досліджень та ідей і шляхи їх використання для дослідження ТПС на глобальному рівні (СК-1); впливи глобалізації та інших процесів на складові політичної сфери суспільного життя та розуміти суть цивілізаційних гуманітарних цінностей і глобалізаційних процесів сьогодення та застосовувати міждисциплінарні підходи для критичного осмислення розвитку держав (СК-7); принципи функціонування та закономірності світової політики і політики окремих країн (у т. ч. України) та регіонів, структуру світового глобального політичного простору і співвідношення сил у ньому. У процесі опанування матеріалу відбувається закріплення навичок до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК-1); використання спеціальних географічних методів і прийомів для розв'язання конкретних науково-прикладних проблем (СК-3); отримання нових знань з використанням сучасних освітніх та дослідницьких технологій (СК-10); прийняття обґрунтованих рішень (ЗК-4) та проведення досліджень на відповідних рівнях (ЗК-8).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність*)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
Знати:				
1.1	Етапи еволюції світового порядку у XIX-XX ст. та ключові характеристики кожного етапу; елементи конфігурації сучасного світового порядку	лекція	бліц-опитування, семінар, підсумкові контрольні роботи, іспит	до 4%
1.2	Складові зовнішньо-політичних стратегій та геополітичних концепцій сучасності	лекція, семінар		до 4%
1.3	Вплив глобальних проблем людства, інформаційних, енергетичних та торговельних війн на глобальну політичну структуру світу	лекція, семінар		до 4%
1.4	Роль, місце і стратегію ЄС у глобальному політичному просторі	лекція, семінар		до 4%
1.5	Роль, місце і стратегію США у глобальному політичному просторі	лекція, семінар		до 4%
1.6	Роль, місце і стратегію Китаю у глобальному політичному просторі	лекція, семінар		до 4%
1.7	Роль, місце і стратегію Росії у глобальному політичному просторі	лекція, семінар		до 4%
1.8	Роль, місце і стратегію держав Близького і Середнього Сходу у глобальному політичному просторі	лекція, семінар		до 4%
1.9	Роль, місце і стратегію окремих регіональних держав у глобальному політичному просторі	лекція, семінар		до 4%
1.10	Співвідношення зовнішніх сил в Україні та ключових регіонах і державах світу; місце і роль України у сучасному світі	лекція, семінар		до 4%
Вміти:				
2.1	Визначати чинники, що дестабілізують світовий порядок і формують зовнішню політику держав	семінар	семінар, підсумкові контрольні роботи, дискусія, іспит	до 5%
2.2	Аналізувати ключові геополітичні концепції сучасності	семінар		до 5%
2.3	Визначати місце і роль окремих держав у сучасному світі, аналізувати їхні зовнішньо-політичні стратегії та геополітичні концепції	семінар		до 5%
2.4.	Виявляти роль і місце України в	семінар		до 5%

2.Застосовувати сучасні моделі та інформаційні технології для проведення досліджень і розробок у сфері політичної географії та геополітики, геопросторового управління територіально-політичними системами та регіонального розвитку (ПР06)				+	+	+	+	+	+	+		+
3.Здійснювати дослідження природно і суспільно-(політико)-географічних проявів розвитку геосистем у складних і непередбачуваних умовах, прогнозувати їхній розвиток, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики та ймовірні наслідки (ПР08)	+	+	+									
4.Формулювати наукові гіпотези, визначати актуальні аспекти у фундаментальних і прикладних напрямках досліджень, розробляти та управляти проектами у сфері політичної географії та геополітики, геопросторового управління територіально-політичними системами та регіонального розвитку (ПР14)												

Результати навчання дисципліни (код)	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7	3.1	3.2	3.3	4.1
Програмні результати навчання (назва)									
1.Вміти виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, здійснювати критичну оцінку ухвалених рішень (ПР05)						+		+	+
2.Застосовувати сучасні моделі та інформаційні технології для проведення досліджень і розробок у сфері політичної географії та геополітики, геопросторового управління територіально-політичними системами та регіонального розвитку (ПР06)					+	+			
3.Здійснювати дослідження природно і суспільно-(політико)-географічних проявів розвитку геосистем у складних і непередбачуваних умовах, прогнозувати їхній розвиток, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики та ймовірні наслідки (ПР08)		+	+	+			+		+
4.Формулювати наукові гіпотези, визначати актуальні аспекти у фундаментальних і прикладних напрямках досліджень, розробляти та управляти проектами у сфері	+					+			+

політичної географії та геополітики, геопросторового управління територіально-політичними системами та регіонального розвитку (ПР14)									
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

7. Схема формування оцінки: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами роботи на семінарах, написання 2-х підсумкових контрольних робіт, рівня підготовки та здачі аналітичної записки і презентації.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови їх опанування на належному рівні така:

- результати навчання – **1 (знання)** – до 40%;
- результати навчання – **2 (вміння)** – до 40%;
- результати навчання – **3 (комунікація)** – до 10%;
- результати навчання – **4 (автономність та відповідальність)** – до 10%

7.1. Форми оцінювання студентів: У курсі передбачено дві змістовних частини. Заняття проводяться у формі лекцій та семінарів, передбачені індивідуальні/групові завдання (підготовка аналітичної записки та презентації) з актуальної політико-географічної проблематики. Завершується дисципліна складанням іспиту.

Семестрове оцінювання. Кількість балів, що студент отримує протягом семестру є сумою балів, що були отримані при оцінюванні усіх передбачених видів робіт.

Організація оцінювання. Упродовж семестру після завершення відповідних тем (див. тематичний план дисципліни) проводяться підсумкові контрольні роботи (перша включає теми 1-5, друга – 6-11). Підсумкові контрольні роботи проводяться письмово у формі тестів та відкритих запитань і покликані виявити знання і навички отримані при опануванні відповідних тем. Кожна з робіт оцінюється максимум у 10 балів. Студенти, які отримали за підсумкову контрольну роботу меншу за мінімально передбачену кількість балів, перескладають її.

Семінари проходять згідно робочої навчальної програми за передбаченим розкладом і планом та передбачає обговорення актуальних проблем і виявлення знань, вмінь, комунікації та автономності студентів, у т. ч. перевірка виконання індивідуальних завдань. Вони передбачають:

- участь в обговореннях актуальних теоретичних і прикладних проблем глобальної політичної географії (до 20 балів; не менше 4 відмінних відповідей за семестр);
- підготовка та подання аналітичної записки по завчасно поставлених завданнях (до 10 балів; за розкладом занять);
- представлення презентації індивідуального/групового дослідження, яке стосується комплексного розкриття певного завдання. Теми для презентацій обираються на початку семестру, а графік їх проведення узгоджується завчасно. Оцінювання презентації відбувається за такими критеріями:
  - змістовна частина і розкриття теми – до 5 балів;
  - мультимедійна складова і подача результатів дослідження – до 3 балів;
  - відповіді на запитання – до 2 балів.

Оцінювання за формами контролю:

	ЗМ1		ЗМ2	
	Min. – 18 балів	Max. – 30 балів	Min. – 18 балів	Max. – 30 балів
Семінар	«3» x 2 = 6	«5» x 2 = 10	«3» x 2 = 6	«5» x 2 = 10
Презентація	-	-	«6» x 1 = 6	«10» x 1 = 10
Аналітична записка	«6» x 1 = 6	«10» x 1 = 10	-	-

Модульна контрольна робота *	«6» x 1 = 6	«10» x 1 = 10	«6» x 1 = 6	«10» x 1 = 10
<p>«1» мінімальна/максимальна оцінку, яку може отримати студент. 1 - мінімальна/максимальна залікова кількість робіт чи завдань. * – усі модульні контрольні роботи (МКР) мають розрахунково-аналітичний характер</p>				

Умови допуску до іспиту: Рекомендований мінімум для допуску до іспиту – 36 балів: при цьому студент має прийняти участь не менш ніж у третині семінарів, здати презентацію і аналітичну записку та написати обидві контрольні роботи. Для студентів, які набрали сумарно меншу від 36 балів кількість, обов’язковою умовою для отримання допуску до іспиту є написання рефератів за питаннями пропущених чи недостатньо засвоєних тем.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту. Іспит проводиться в письмовій формі у вигляді розгорнутих і тестових завдань. **Максимальна** кількість балів на іспиті – **40 балів**; **мінімальна** кількість балів, які додаються до семестрових – **24 бали** (60% від максимальних балів, що відводяться на іспит).

При простому розрахунку отримуємо:

	Змістовний модуль 1	Змістовний модуль 2	Іспит	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

Загалом, формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка», введеного в дію наказом № 716-32 від 31 серпня 2018 року.

7.2. Шкала відповідності:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
Частина 1. Глобальний політичний простір та місце європейських держав у ньому				
1	Вступ. Тема 1. Еволюція світового порядку у XIX-XX століттях.	2	1	10
2	Тема 2. Аналіз політико-географічних стратегій та геополітичних концепцій сучасності	2		10
3	Тема 3. Елементи конфігурації світового порядку Центри впливу та світові міста.	2	2	10
4	Тема 4. Європейський Союз у глобальному політичному просторі	4	2	18
5	Тема 5. Україна в глобальному політичному просторі	4	2	15
<i>Всього за модуль 1</i>		<i>14</i>	<i>7</i>	<i>63</i>
Частина 2. Полюси і центри сили в глобальному політичному просторі				
6	Тема 6. Глобальна роль США	4	2	15
7	Тема 7. Китай на шляху до глобального статусу	4	2	15
8	Тема 8. Місце Росії у сучасному глобальному просторі	2	2	10
9	Тема 9. Близький і Середній Схід як важливий регіон світової політики	2	2	10
10	Тема 10. Регіональні держави та їх глобальні амбіції	2		10
11	Тема 11. Прогнози конфігурації глобального політичного простору	2		10
<i>Всього за модуль 2</i>		<i>16</i>	<i>8</i>	<i>70</i>
ВСЬОГО		30	15	133

Загальний обсяг *180 год.*, в тому числі:

Лекцій – *30 год.*

Семінарські заняття – *15 год.*

Консультації – *2 год.*

Самостійна робота – *133 год.*

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Дністрянський М.С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібн. / М.С. Дністрянський – Тернопіль: Навчальна книга – Бодан, 2010
2. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті / Пер. з англ. Надія Коваль. – К.: Наш формат, 2017. – 320 с.
3. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій та зміна світового порядку / Пер. з англ. Н. Климчук. – Львів: Кальварія, 2006. – 472 с.
4. Політична географія та геополітика: Навч. посібник. / Б.П. Яценко, В.І. Стафійчук, Ю.С. Брайчевський та ін.; За ред. Б.П.Яценка – К.: Либідь, 2007
5. Шарма Р. Злет і занепад країн. Хто виграє та програє на світовій арені / Р. Шарма // пер. з англ. Андрій Іщенко. – К.: Наш формат, 2018. – 408 с.

Додаткова:

6. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають / Пер. з англ. О.Дем'янчука. – 2-е вид., виправл. – К.: Наш формат, 2017. – 440 с.
7. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи / Пер. з англ. О. Фешовець / З. Бжезінський – Львів, Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. – 236 с.
8. Бжезінський З. Вибір: Світове панування чи світове лідерство / З. Бжезінський – К.: ВД «Києво-Могилянська академія», 2006 – 203 с.
9. Блїй Г.де, Муллер Пітер: Географія: світи, регіони, концепти / Пер. з англ.; Передмова та розділ «Україна» О.Шабля / Г.Блїй де, П.Муллер – К.: Либідь, 2004
10. Глобальні виклики сучасності: суспільно-географічний вимір: Монографія. Кол. авт.; за ред. Б.П.Яценка, В.К.Кіптенко, В.В.Смаль – К.: ВПЦ «Київський університет», 2012.
11. Голслах Йонатан. Сила раю. Як Європа може бути попереду в азійському сторіччі / Пер. з англ. Петро Таращук. – К.: Темпора, 2016. – 354 с.
12. Гелд Д., МакГрю Е. Глобалізація/анти глобалізація / Пер. з англ. І. Андрущенко. – К.: К.І.С., 2004. – 180 с.
13. Гелд Д., МакГрю Е., Голдблатт Д. та ін. Глобальні трансформації: Політика, економіка, культура. Пер. з англ. Переднє слово Ю.Павленка / Д.Гелд, Е.МакГрю, Д.Голдблатт та ін. – К.: Фенікс, 2003.
14. Данниген Ф.Дж., Бэй О. Самые горячие точки XXI века. Как будут развиваться события / Джеймс Ф.Данниген, Остин Бэй / Перевод с англ. А.Колина – М.: 2014.
15. Дністрянський М.С. Геополітика: Навч. посібник / М.С.Дністрянський – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011.
16. Дорошко М.С. Геополітичні інтереси та зовнішня політика держав пострадянського простору: навч. посібн. / М.С.Дорошко – К.: Ніка-Центр, 2011.
17. Забезпечення економічних інтересів України у відносинах з країнами Субсахарської Африки: аналіт. доповідь. – К.: НІСД, 2021.
18. Кріль М. М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець ХХ – початок ХХІ ст.): навч. посібник / М. М. Кріль. – К.: Знання, 2013. – 278 с.
19. Липовецький С. Меч «Щербенець» та Українські ворота. Україно-польські взаємини від поділів Речі Посполитої й до сьогодні // С. Липовецький. – К.: Темпора, 2018. – 476 с.
20. Лотоцький С., Трохимчук С. Україна в світовому геополітичному просторі / С.Лотоцький, С.Трохимчук – Л.: Простір-М, 2002.
21. Мельничук А., Стафійчук В. Україна в багатополлярному глобальному політичному просторі / А.Мельничук, В.Стафійчук // Науковий часопис НПУ імені

- М.П.Драгоманова. Серія 4. Географія і сучасність [зб. наукових праць] - К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2011. – Вип.15(27) – с.201-208.
22. Муазі Д. Геополітика емоцій. Як культури страху, приниження та надії змінюють світ / Пер. з англ. О. Гординчук. – К.: Брайт Стар Паблішинг, 2018. – 184 с.
  23. Наїм М. Занепад влади: Від владних кабінетів до полів битви й церков, а потім і до держави, або чому сьогодні бути при владі означає зовсім інше, ніж колись / Пер. з англ. О. Дем'янчук. – К.: Форс Україна, 2017. – 448 с.
  24. Плохій С. Брама Європи / Сергій Плохій; пер. з англ. Романа Ключка. – 2-е вид. – Харків: Книжковий клуб «КСД», 2019. – 496 с.
  25. Скавронська І. Світові й глобальні міста: подібності та відмінності / І. Скавронська // Економіка. – 2019. - №4(130). – С. 61-65.
  26. Снайдер Т. Шлях до несвободи: Росія, Європа, Америка / пер. з англ. Г. Герасим / Т. Снайдер. – Львів: Човен, 2020.
  27. Стафійчук В.І. Вплив глобалізації на політичну сферу суспільного життя / Світове господарство в умовах глобалізації: Монографія / В.І. Стафійчук – К.: ВПЦ «Київський університет», 2004.
  28. Стафійчук В.І. Політико-географічний аналіз стратегій розвитку України та Росії / В.І.Стафійчук // Географія та туризм: Наук. збірник – 2012. – Вип. 22 – с.211-218.
  29. Стафійчук В.І. Політична географія світу: Навч. посібник / В.І. Стафійчук – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019.
  30. Стафійчук В. І. Рейтинг пріоритетності держав світу відповідно до національних інтересів України / В. І. Стафійчук // Економічна та соціальна географія. Науковий журнал. – 2020. – Вип. 84. – С. 13-22.
  31. Стафійчук В. І. Сучасне регіональне політико-географічне положення України / В. І. Стафійчук // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія: Наук. збірник. – 2017. – №3(68)/4(69). – С.139-144 (195 с.).
  32. Стафійчук В.І. Сучасне сусідське політико-географічне положення України / В.І.Стафійчук // Наукові записки СумДПУ імені А.С.Макаренка. Географічні науки / голов. ред. Б.М.Нешатаєв. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2015. – Вип.6. – С.109-115.
  33. Сучасний стан розвитку й трансформації Північноатлантичного альянсу: аналіт. доповідь. – К.: НІСД, 2021.
  34. Трохимчук С. В, Федунь О. В. Політична географія світу: Навч. посібник / С. В. Трохимчук. О. В. Федунь – К.: Знання, 2007.
  35. Фельштинський Ю., Попов В. Від червоного терору до мафіозної держави: спецслужби Росії у боротьбі за світове панування (1917-2036) / пер. з рос. С. Громенко / Ю. Фельштинський, В. Попов – К.: Наш Формат, 2021.
  36. Фесенко М. В. Проблеми та перспективи формування нового міжнародного порядку в умовах нестаціонарності / М. В. Фесенко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Вип. 120 (частина 1). – 2014. – С. 113-126.
  37. Agnew, J.A. Making Political Geography / John Agnew – London: Arnold, 2002
  38. Kjellen R. Der Staat als Lebensform / Rudolf Kjellen – Berlin, 1924
  39. Key Concepts in Political Geography / Carolyn Gallaher, Carl T.Dahlman, Mary Gilmartin, Alison Mountz, Peter Shirlow – Los Angeles|London|New Delhi|Singapore|Washington DC, SAGE, 2012. - 378 p.
  40. Taylor P.J., Flint C. Political Geography. World-economy, nation-state and locality / P.J.Taylor, C.Flint – Essex, Pearson Education Limited, 2007